

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЗАРЕЄСТРОВАНОВОГО (ПАЙОВОГО) КАПІТАЛУ І КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Початковим етапом управління процесу формування капіталу створеного підприємства є визначення потреби в необхідному його обсязі. Недостатній обсяг формування капіталу на цьому етапі істотно подовжує період відкриття і освоєння виробничих потужностей нового підприємства, а в ряді випадків зовсім не дає можливості почати його операційну діяльність.

Оптимізація загальної потреби в капіталі створеного підприємства є процесом розрахунку реально необхідного обсягу фінансових засобів, які можуть ефективно використовуватись на початковій стадії його життєвого циклу.

Метою дослідження є розмежування понять «зареєстрований (пайовий) капітал» та «корпоративні права».

Статутний капітал – це вид капіталу за організаційно-правовою формою підприємства, розмір якого визначається установчими документами відповідно до чинного законодавства і є сукупністю внесків засновників (учасників) в майно під час створення підприємства для забезпечення його статутної діяльності.

Відповідно до п.1 ст. 167 Господарського кодексу України «корпоративні права – це права особи, частка якої визначається у статутному фонді (майні) господарської організації, що включають правомочності на участь цієї особи в управлінні господарською організацією, отримання певної частки прибутку (дивідендів) даної організації та активів у разі ліквідації останньої відповідно до закону, а також інші правомочності, передбачені законом та статутними документами».

Корпоративні права є комплексними (множинними) за змістом і включають такі групи прав: організаційні — право брати участь в управлінні, право голосу, право на отримання інформації про діяльність юридичної особи; майнові — право на отримання частини прибутку від діяльності юридичної особи, право на отримання частини активів у разі її ліквідації.

Процес формування зареєстрованого капіталу створеного підприємства має ряд особливостей, основними з яких є наступні:

1. Для формування капіталу підприємства можуть бути використані лише внески засновників – фізичних і юридичних осіб.
2. Внесками можуть бути як оборотні, так і необоротні активи.
3. Установчими документами підприємства можуть також визначитися обмеження щодо внесків до статутного капіталу в межах чинного законодавства.

Під час формування статутного капіталу слід дотримуватися наступних вимог:

- врахування перспектив розвитку господарської діяльності підприємства;
- відповідного обсягу власних джерел формування засобів обсягу сформованих активів підприємства;
- забезпечення оптимальності структури капіталу з позиції фінансової стійкості підприємства;
- забезпечення необхідного фінансового контролю над діяльністю підприємства з боку його засновників.

Загальна потреба в капіталі створеного підприємства базується на сукупності його потреб у формуванні оборотних і необоротних активів.

Принцип забезпечення оптимальності структури капіталу з позиції фінансової міцності розвитку підприємства призначений реалізувати потреби забезпечення фінансової рівності підприємства на першочерговому етапі за рахунок оптимізації співвідношення власного та залученого капіталу.

Дослідження потребують особливості функціонування господарських товариств в Україні та їх зареєстрованого капіталу. Для акціонерних товариств, товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю установчим документом є статут, а для повних і командитних – установчий договір. Статутний капітал в товариствах з обмеженою та додатковою відповідальністю, складений капітал в повних і командитних товариствах розділений на частки, а в акціонерних товариствах статутний капітал поділений на акції.

Рахунок 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал" призначено для обліку та узагальнення інформації про стан і рух статутного й іншого зареєстрованого капіталу, пайового капіталу підприємства відповідно до законодавства і установчих документів, а також внесків до оголошеного, але ще не зареєстрованого статутного капіталу.

З метою виявлення переваг щодо обмеженої відповідальності учасників у певних видах господарських товариств розглянемо відповідальність учасників господарських товариств. В товаристві з обмеженою відповідальністю відповідальність учасників у межах сум вкладів. Учасники, які не повністю внесли вклади, відповідають за зобов'язаннями товариства також у межах невнесеної частини. Учасники товариства з додатковою відповідальністю відповідають своїми внесками, а за умов недостатності цих сум додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного учасника. Граничний розмір відповідальності учасників передбачається в установчих документах. В

повних товариствах існує солідарна відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном. Учасник товариства відповідає за борги товариства незалежно від того, виникли вони після чи до його вступу до товариства. В командитних товариствах, якщо беруть участь два або більше учасників з повною відповідальністю, то вони несуть солідарну відповідальність за боргами товариства. Вкладники несуть відповідальність, яка обмежується їх вкладом у майно товариства. Вкладник відповідає за борги товариства незалежно від того, виникли вони після чи до його вступу до товариства перед третіми особами.

В акціонерних товариствах відповідальність акціонерів в межах належних їм акцій. У випадках, передбачених статутом, акціонери, які не повністю оплатили акції, несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства також у межах несплаченої суми.

Для відображення в обліку майнових корпоративних прав учасників використовується рахунок 67 "Розрахунки з учасниками". Рахунок 67 "Розрахунки з учасниками" призначено для узагальнення інформації про розрахунки з учасниками та засновниками підприємства, що пов'язані з розподілом власного капіталу (дивіденди, повернення часток тощо).

Між зареєстрованим капіталом і корпоративними правами існує прямий зв'язок. Засновники здійснюють внески у вигляді майна, що їм належить, під час створення підприємства з метою отримання майнових корпоративних прав (прибутку у вигляді дивідендів або частини майна підприємства пропорційно до частки у зареєстрованому капіталі). Адже саме частка у статутному капіталі буде визначати розмір належних учаснику корпоративних прав залежно від розміру чистих активів на дату балансу.

Власники корпоративних прав зацікавлені на будь-якому етапі життєвого циклу підприємства в забезпеченні оптимального співвідношення між статутним капіталом та чистими активами для реалізації своїх прав на одержання дивідендів та частини майна пропорційно до частки у статутному капіталі тощо. Способами забезпечення максимізації розміру корпоративних прав є наступні: 1) протягом першого року існування суб'єкта господарювання погасити повністю заборгованість за внесками до статутного капіталу; 2) намагання підприємства не отримувати збитків, тобто забезпечити беззбиткову або прибуткову діяльність, 3) формувати резервний капітал в достатньому розмірі відповідно до установчих документів та чинного законодавства; 4) здійснювати дооцінку та одержувати безоплатно необоротні активи.